

okok részletes felsorolásával. Ebbe a fejezetbe tartozik a *leadership* (faluvezető, vagy faluvezetés), akire, vagy amelyre a falu-analízist végzőnek ügyelni kell. A faluvezető invenciozus, vagy inkább tudással rendelkező, vagy pedig inkább kitartó, vagy egyéb típusainak, a hatásuknak vizsgálata, a faluvezetők képzése, azok megfelelése, vagy alkalmatlansága, a nem hivatásos faluvezetők bekapcsolódásának hatása, a faluvezetők együttműködése stb. épúgy fontos, mint annak a mérése, hogy ezek mennyi és milyen értékű szociális kontaktust tudnak létrehozni, vagy fenntartani. A kontaktust, amely az izolációval ellentétes állapot és amely utóbbinak káros következményeit, az egyénre és társadalomra káros hátrányait ugyancsak kiemelik, a társadalomtudomány számára a végzett felesleges munka mellett, sok értékes megállapítást tud felmutatni. Részletes annak a kutatása, hogy mik és kik tudnak szociális kapcsolatokat teremteni és hogy ezek a költséggükkel arányban, mennyi gazdaságilag is mérhető előnyt jelentenek. Különben is jellemző a tudományos vizsgálódásokra az amerikai rural sociology irodalomban, hogy ott a gazdaságosság elve és célszerűsége folyton felbukkanik. Nem jelenti ez azonban azt, hogy ugyan olyan pénzben is kifejezhető mérésnek ne vegyék alá a nálunk gazdaságilag értékelni nem szokott pl. társadalmi, lelki, erkölcsi stb. erőket és hatásokat. Különösen aprólékos a vizsgálat az utóbbi szempontból akkor, ha az bizonyos kiadásokkal van kapcsolatban. A *social contact*-okat épúgy vizsgálják a költségek szempontjából, mintahogy a tehetség hasznosításának számbeli, költségbeli mérlegét felállítják. A *talent utilization calculation* mellé még a *talent utilization indexet* is besorozzák, amellyel megint csak a felhasznált tehetségek és ezek felhasználási költségeit hozzák kapcsolatba. Nagyon érdekes a munkán kívül töltött idő pontos feldolgozása is. Nemcsak azt teszik kutatás tárgyává, hogy a munkában, annak milyen fájában mennyi és milyen minőségű, mennyi szellemi és testi erőt, tehetséget kívánó erő kifejtés történt, hanem a szabad időt is kutatják abból a megfontolásból, hogy a munkán kívül töltött idő az, amely a társadalmassulási folyamatnál kihasználható és amely a társadalmi kapcsolatok megteremtésénél legnagyobb mértékben közrejár.

A falu-analízis kötelességévé teszik azt is, hogy eredményeit rajzokban illusztrálja, térképeket és fotográfiákat csatoljon munkája mellé.

A fenti rövid vázlattal azt igyekeztem elérni, hogy rámutassak arra, hogy a falusi pontos adatfelvételek jelentőségét már majdnem mindenütt felismerték és annak keresztülvitelére — a gyakorlati és tudományos célt szemelőtt tartva — a kezdeményező lépéseket megtették.

(Berlin.)

Szeibert János.

JÖJJETEK HARMINCAS ÉVEK !

Ne feledkezzünk meg a Nagy Magyar Alföld népességéről, melyet oly sokáig hanyagolt el a magyar közgazdasági, szociális és kultúrpolitika.

Klebeisberg Kunó gróf.

Gyakran gyötör a gondolat, hogy a végenyészet szélére került ország bízta rám immár nyolc éven át egyedül megmaradt kiícsét: művelődését. A felelősségnek ez a perzselő tudata ösztönöz és hajt arra, hogy művelődési törekvéseik anyagi alapjait lerakjam és hogy tollhoz nyúljak, valahányszor elégtelen az államhatalom és a hivatalos apparátus és csak a nemzet közvetlen meggyőzése vezethet célhoz . . .

Olyan államférfiú nyilatkozik így, aki jól tudja, hogy korunk alaphangja demokratikus és hogy csak azok a reformok valósulhatnak meg, melyek mögött nagy közhangulat áll. Nem irtózik tehát a nagy kérdések megvitatásától, hiszen miniszteri hatáskörénél sokkal magasabb fórum is van: a nemzet közvéleménye.

Megújodások idején az államférfiak öntudatosabban érzik azoknak a feladatoknak a súlyát, mely reájuk nehezedik mind belső, szellemi kultúra terén, mind reális, külső dolgok kultúrájában. Tudják, hogy az államnak kultúrjavakat teremtenie nincs hatalmában, nincs joga csorbítani a közösségi és egyéni jogokat. Vallják, hogy az állam egyik feladata a kultúrjavak előmozdítása. Mint jól szabott ruhához, — jegyzi meg egyik cikkében Klebelsberg Kunó gróf — úgy kell a kultúrpolitikának is odasimulnia minden egyes város egyéni természetéhez, speciális szükségletéhez.

A bekövetkező *harmincas évek* folyamán — írja — a revízió gondolata fokozódó erővel fogja döngetni a trianoni börtönajtót. Ez évtized folyamán az lesz kötelességünk, hogy testileg, erkölcsileg, szellemileg, társadalmilag, gazdaságilag és politikai tekintetben is minél nagyobb egészségben, egységben és erőben tartsuk meg a magyar nemzetet, hogy a körülöttünk folyó bomlással szemben duzzadó életenergiát mutathassunk fel, hogy így a világ nagy nemzetjeinek összehasonlító megfigyelése javunkra üssön ki.

Az újkor népeinek — mondja más helyt — önmagukban kell keresniök azokat a belső értékeket, amelyek létüknek, fennmaradásuknak erkölcsi jogcímei. Meg kell mutatnunk a nagy nemzeteknek, a világ közvéleményének, hogy nagyobb a magyar nemzet belső értéke, mint a bennünket környező és a mi rovásunkra nagyra tett népeké. Ennek fokmérője pedig a művelt nyugat szemében: a műveltség. A bekövetkező *harmincas évek* folyamán tehát — mely még előreláthatóan békés marad — szereljük föl magunkat a kultúra fegyvereivel. Ne csupán higgyünk Magyarország feltámadásában, hanem megvalósításán állandóan dolgozzunk is. Olyan súlyos helyzetbe kerültünk, hogy rendkívüli erőfeszítésekre lesz szükségünk nem csak ahhoz, hogy helyzetünket megjavítsuk, hanem már ahhoz is, hogy önálló országgént fenn tudjunk maradni. Iszonyatos lenne az én történelmi felelősségem — írja a kultuszminiszter — ha a legújabb fejlődés nemismerése folytán olyan dolgokat létesítenénk, amik már keletkezésükkor túl vannak szárnyalva és részben elavultak. A jelszó csak ez lehet: keveset, nem túlméretezettel, de tökéleteset, a megváltozott idők követelményeinek mindenben megfelelőt, nekünk való legjobbat, a legtökéletesebbet.

*

Tanulmányaiiban oly sok az adat, oly sok a gondolat, hogy róluk hű képet csak az kaphat, aki végig olvassa őket. Valamennyiből kihangzik, hogy fel kell készülnünk a bekövetkező *harmincas évek* folyamán. Könyvének is, miniszteri tevékenységének is főszemléje: a felkészülés. Ez az alapgondolat, ez az alapérzés vonja belső egységbe valamennyi cikkét. Ez magyarázza meg a kötet címét is.

Megtudjuk belőle, milyen értékek vezetik kultúrpolitikáját, milyen értékek szerint tartja kívánatosnak irányítani nemzetünk történelmi és társadalmi tevékenységét. Hogy milyenek ezek az értékek: legjobban megfelelhetünk reá, ha tudjuk, mit tart Klebelsberg gróf kultúrának. A kultúra: az eszmények összessége. Klebelsberg gróf tehát az eszmények művelésében látja a kultúrát. Felfelé néz, felfelé tör, felfelé orientálódik. Hirdeti, hogy feltámadásra csupán erkölcsileg tökéletesen egészséges nemzet lehet képes. Ilyen magasabb szempont vezeti kultúrpolitikáját, mely „nem elszigetelt iskolaszervezési és mód-

szertani részletkérdéseknek elkülönített boncolgatása és megoldása, hanem az oszthatatlan egységet alkotó nagy magyar össz cél megvalósításának egyik szerves eleme”.

Ez a fogalmazás a nemzeti művelődés szerves felfogására mutat. Olyanra, mely a nemzet minden érdekével számol és nem szorítkozik csupán a költészetre és szépirodalomra. A költészet és szépirodalom területe régebben talán elég volt, de ma már a művelődés területe hihetetlenül kibővült. Dévénynél — olvassuk egyik cikkében, Ady-reminiszcenciát pendítve meg — szélesen ki kell tárni a kaput. Jöjjenek ott sokan, nagyon sokan, mentül többen, új időknek új találmányaival, új termelési módokkal, főképp új tőkékkel és energiákkal. Európa közepén nem veszítünk időt a természettudományok, a technika, a gazdasági és az orvosi tudományok terén. A világ belvárosában nem lakhatunk szalmafedeles viskókban. Innen az ő sokoldalúsága: a nemzet erkölcsi egészségén kívül ügyel még belső szerkezetére, szociális strukturájára, a nép egészségnek, a műveltségnek, a vagyonszágnak Magyarország területén való egyenletes megoszlására is.

E törekvésében ott találja maga előtt az Alföldet, melyet oly sok és nagy történeti igazságtalanság sújtott a törökvilág idején is és később is a vezetők elhibázott politikája folytán. Ezért foglalkozik egész cikksorozatban az Alföld közműveltségével. Hiszen az Alföldön a törökhódoltság okozta romlásnak és pusztulásnak rendszeres jóvátételére alig történt nagy arányú akció, kivéve a Tisza-szabályozását és a vasútépítéseket.

Tanulmányainak egy másik sorozatában a külföld elé tárja a magyar művelődés abszolút értékeit. Így töri át azt a kínai falat, mely bennünket körülzárt és Európától valósággal elszigetelt úgy, hogy a magyar nemzet művelődési belértékét nem is ismerték. A régi monarchia külügyminiszteriuma és külképviseletei mintha a magyarság kulturális megjelenése és érvényesülése ellen dolgoztak volna . . . Ezért sikerült ellenfeleinknek bennünket a nagy nemzeteknél úgy beállítani, mint hogyha egy Ázsiából Közép-Európába betolakodott, műveletlen, más népeket elnyomó hordával kellett volna végre valahára alaposan elbánniok. E miatt a kínai fal miatt nem láttak bennünket Trianonban. E miatt történhetett meg, hogy valamennyi legyőzött nép közül ránk mérték a legigazságtalanabb és legszönyorosabb békét.

Ennek végiggondolásából jött létre a tanulmányok másik sorozata: mikor tudósaink Breslauba utaztak és ott „Magyar Hetet“ rendeztek; mikor művészeink Nürnbergbe mentek és ott leadták a „magyar művelődés névjegyét“; mikor ellátogattak hozzánk az olasz, a bajor, az osztrák kultuszminiszterek, továbbá Schmidt-Ott porosz államminiszter, a *Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft* elnöke.

Klebelsberg gróf a régi monarchia diplomáciája helyett megszervezte a magyar kultúr diplomáciát. Lerakta annak alapjait a külföldi Collegium Hungaricumokban, ahonnan a magasabb magyar kultúra leendő zászlóvivői haza fogják hozni az idegen kultúra vívmányaival, a kultúratermelő országok tökéletes nyelvismeretét is. Kultúrpolitikáját kultúr diplomáciává szélesítette ki. Értékeink felmutatásával kedvezőbb közvéleményt szerzett számunkra a világ irányadó országaiban.

Ő, a nagy. reálpolitikusok iskolájának tanulója, erős gyakorlati érzéssel és hozzáértéssel tárja elénk a teendők egész tömegét. Teszi ezt úgy, hogy nagy-

hangú szónoklással szemben higgadtan érvel. Nem hangoztat csengő-bongó szakakat, hanem felvilágosít. Feltárja valódi érdekeinket, megmutatja valódi szükségleteinket. Nem törekszik szellemes szökdelésre, nem keres váratlan fordulatokat, különös hatást, színt, ragyogást. Az ő tanulmányainak más a csillogó erénye. Az: hogy tenger munkája közben egyszerűen megmondja az igazságot.

Forgatja a történelem lapjait, mely ránézve valóban az élet tanító mestere. Megtanulta belőle, hogy legfőbb kötelessége egyéni érdekeit nem nézve, örök erkölcsi igazságokat nem sértve, eredményekhez és sikerekre vezetnie a reá bízott nemzetet. Önérzetesen hangsúlyozza: Ahhoz a szent tollhoz, mellyel a magyar történelem íródik, csak az nyúljon és csak annak van joga fájdalmas igazságokat mondania nemzete szemébe, aki mélységesen szereti ezt a bűneiben és hibáiban is nagyszerű népet.

Végig olvasva a reform pathoszával megírt és mindvégig ösztönző könyvét, meggyőződünk arról, hogy a modern műveltség szempontjából szemléli az élet-felvetette kérdéseket. Jogosan írhatta: Lelkiismeretem nyugodt, becsületesen dolgoztam és nemzetemet az ellankadás veszélyeire figyelmeztettem. Emelt fővel viselem a magam felelősségét, de viselniök kell a magyar sorssal és jövővel szemben azoknak is, akik a közvéleményben bizonyos atmoszférát kifejlesztettek. A történelem fog közöttünk igazságot tenni.

Ő maga állapította meg, hogy újabban gyorsabb lett a történet folyása. Az idők múlását nem évszázadokkal, hanem évtizedekkel mérjük. Így mi is meggyőződhetünk még arról, vajjon Hungária állt-e mellette és súgta-e neki: „menj, nézz, figyelj, tapasztalj és e közben gondold meg, hogy nem magad számára dolgozol, ami magánügyed lenne, hanem az összesség érdekében. Tévedéseid azért nem neked, hanem az országnak ártanak“.

Ha valóban Hungária szólott és tett, akkor a közel jövőben felelősségre fogja vonni a történelem a reformcselekvések ellenségeit.

(Budapest.)

Fógel Sándor.

BORDAL.

Az *Irodalomtörténeti Közlemények* 1929. évi. 207. lapjáról közöljük az alábbi eddig ismeretlen Petőfi-verset, amelyet Bártfai Szabó László fedezett föl egy *Játékszíni emlény* (Nagyvárad, 1847) c. zsebkönyvben:

Üresen áll már a kancsó, bort bele!
Ide hamar a javából, be vele!
Boncidáig folyjon a bor, mint tenger,
Ki megállhat még a lábán, nem ember.

Jer ölembe kincsem, rózsám, itt a bor!
Ha megittad, csókra kerül majd a sor:
Igyál tehát, ürítsd ki, mert szomjazom;
De csókodat, hű csókodat, galambom!

Petőfi.

A kérdéshez a Budapesti Hírlap *Árkádia* című rovatában többen hozzászóltak, rámutatva többek között arra, hogy a fölfedezett vers anthológiákban már megjelent. Mindenesetre még eldöntésre vár, hogy valóban Petőfi-verssel van-e dolgunk, vagy csak egy olyan közkeletű bordallal, amelyet — szerző híján — könnyen neki tulajdoníthattak.